

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

ЧАСТИНА 1

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

Частина 1

Практикум

Вінниця
ВНТУ
2021

УДК [658.15+657.6](076)

О-17

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 13 від 29.04.2021 р.)

Автори:

Малініна Н. М., Причепя І. В., Руда Л. П., Мельничук Д. П.

Рецензенти:

Є. Є. Іонін, доктор економічних наук, професор

І. Ю. Єпіфанова, доктор економічних наук, доцент

О. А. Сметанюк, кандидат економічних наук, доцент

Облік фінансової діяльності та аудит. Частина 1 : практикум /
О-17 Н. М. Малініна, І. В. Причепя, Л. П. Руда, Д. П. Мельничук. –
Вінниця : ВНТУ, 2021. – 88 с.

ISBN 978-966-641-858-9

Практикум призначений для вивчення дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит», спрямований на опанування теоретичних основ та набуття практичних навичок організації бухгалтерського, фінансового, податкового та внутрішньо-господарського обліку й складання фінансової звітності, аналізу й аудиту різних сфер діяльності підприємства.

У практикумі викладені організаційно-теоретичні та методичні основи ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, систематизовано нормативно-правову базу обліку та звітності в Україні, наведені принципи організації та методика проведення аудиту різних напрямів діяльності підприємства. Також запропоновані практичні вправи на закріплення знань студентів.

Практикум призначений для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти, викладачів та аспірантів.

УДК [658.15+657.6](076)

ISBN 978-966-641-858-9

© ВНТУ, 2021

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 1

Вступ.....	4
Практична робота 1. ІСТОРІЯ АУДИТУ. СУТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ АУДИТУ.....	5
Практична робота 2. АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	13
Практична робота 3. АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ТА АУДИТОРСЬКІ ДОКАЗИ.....	19
Практична робота 4. ОБЛІК ТА АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	24
Практична робота 5. ПЛАНУВАННЯ В АУДИТІ.....	37
Практична робота 6. ДОКУМЕНТУВАННЯ В АУДИТІ.....	44
Практична робота 7. ОБЛІК ТА АУДИТ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....	53
Практична робота 8. АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	63
Практична робота 9. ОБЛІК ТА АУДИТ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	70
Термінологічний словник.....	83
Використана та рекомендована література.....	85

ВСТУП

За сучасних умов облік і аудит є необхідними інструментами управління, підвищення ефективності господарювання, оскільки забезпечують власників і менеджерів, профільних фахівців та інвесторів інформацією про економічні процеси та явища, ресурси й ефективність їх використання в різних галузях економіки.

Знання з обліку і аудиту дозволяють планувати діяльність підприємства в усіх напрямках, регулювати фінансові потоки, аналізувати результати діяльності та її ефективність, контролювати процеси випуску та реалізації продукції, звітувати перед органами контролю.

Практикум з дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит» спрямований на формування у студентів:

- фундаментальних знань про порядок ведення обліку та складання звітності відповідно до чинного законодавства, нормативи і стандарти бухгалтерського обліку та аудиту, принципи організації аудиторської діяльності, прийоми та методи проведення аудиту;

- сучасних уявлень про роботу бухгалтерії та аудиторської фірми, визначення їх структури та чисельності працівників, видів й обсягів виконуваних робіт, організацію внутрішньогосподарського контролю та здійснення контрольно-аналітичної функції в процесі діяльності;

- практичних навичок ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової й податкової звітності;

- вмінь проводити аналіз і ревізію виробничої та господарської діяльності підприємства, контролювати стан і достовірність обліку та звітності, оцінювати ефективність внутрішньогосподарського контролю;

- навичок планування аудиторських перевірок, складання програми аудиту, проведення аудиту окремих об'єктів і напрямів діяльності підприємства.

Практикум побудований на основі навчальної програми з дисциплін «Облік фінансової діяльності» та «Аудит» і повністю відповідає тематиці та змісту практичних занять.

Практикум містить шістнадцять практичних робіт, термінологічний словник, список використаної та рекомендованої літератури. В межах кожної практичної роботи наведено короткі теоретичні відомості, в яких розкриті основні терміни та положення, методичні рекомендації з виконання роботи; запропоновані варіантні розрахункові завдання, які має самостійно виконати студент, що дозволить закріпити теоретичні знання з обліку та аудиту, освоїти порядок складання й перевірки фінансової звітності.

Практична робота 1

ІСТОРІЯ АУДИТУ. СУТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ АУДИТУ

Мета: поглибити знання студентів щодо теоретичних засад становлення та розвитку аудиту на основі систематизації, групування і порівняльного аналізу наукових підходів до даної тематики.

Короткі теоретичні відомості

Поняття **«аудит»** походить від латинського *«auditus»*, що означає *«слухання, вислуховування»*. На даний час існує велика кількість наукових трактувань дефініції «аудит», і кожен науковець виділяє у ній специфічні характеристики, притаманні аудиту.

Окремі науковці розглядають **аудит** як вид підприємницької діяльності в сфері надання фінансово-економічних послуг, інші вважають аудит окремою функцією управління (функцією фінансового контролю), але більшість трактують аудит як незалежну експертизу діяльності підприємства з метою оцінювання відповідності діяльності вимогам чинного законодавства.

За законодавчому рівні, у законі *«Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»*, наведено таке означення: *«аудит фінансової звітності – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [1].*

Також звернемо увагу, що на законодавчому рівні розмежовані поняття *безпосередньо аудиту фінансової звітності та аудиторської діяльності*. Відповідно, аудит фінансової звітності у Законі розглядається як процес, а аудиторська діяльність як незалежна професійна діяльність з надання аудиторських послуг, до складу яких входять: аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги, що надаються відповідно до міжнародних стандартів аудиту [1].

Таким чином, для розширення у студентів знань щодо дефініції «аудит» у першому завданні даної практичної роботи пропонується ознайомитись з позиціями сучасних науковців та нормативно-

законодавчою базою, систематизувати отриману інформацію та здійснити її аналіз, виділивши в авторських означеннях основні елементи.

Становлення аудиту розпочалось на ранніх етапах формування державного устрою та розвитку товарно-грошових відносин із появою необхідності у здійсненні незалежного економічного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання. Прийнято вважати, що професія аудитора була започаткована за давніх часів.

Так, у *Стародавньому Єгипті* були чиновники, які виконували функції обліку та контролю. За часів правління I і II династій (3400–2980 рр. до н. е.) проводилась інвентаризація рухомого і нерухомого майна, а згодом – періодична інвентаризація була замінена поточною.

У *Вавилонському царстві* законодавче регулювання обліку було спрямоване на здійснення контролю за повнотою і своєчасністю сплати податків. Купці мали самостійно вести обліку, а храми – здійснювати державне рахівництво.

У *Римській імперії* функції контролю покладалися на кураторів. Водночас призначалися прокуратори – намісники провінцій, фінансові чиновники з забезпечення державних доходів, та квестори, які займалися фінансовими та судовими справами.

В *Афінах* до обов'язків спеціальних чиновників і контролерів входило складання звітів про доходи і витрати держави та їх контроль [2, С. 8–10].

Наведені історичні факти свідчать, що ще в стародавні часи виникла необхідність у розділенні функцій управління фінансовими потоками та контролю за їх використанням.

Більшість науковців світу визнають, що *офіційною датою виникнення незалежного аудиту в сучасному його розумінні є 23 жовтня 1854 р.* Саме тоді *Спілці бухгалтерів Единбургу* був наданий статус королівської, її членам присвоєно звання «привілейованих бухгалтерів» [2, С. 9]. Згодом вимога обов'язкового здійснення аудиту фінансової звітності компаній була закріплена: законодавством Франції у 1867 р., США – у 1887, Швеції – у 1895, Німеччини – у 1931 р. На території України у складі царської Росії вже у 1811 році існував державний контроль в особі державного контролера [3, С. 9].

Серед **найбільш розповсюджених теорій аудиту** виділяють такі:

1. Потреби потенційного та існуючого інвесторів;
2. Теорія агентів (управляючих);
3. Теорія мотивації.

Ці теорії мають різні базисні положення, але їх метою є підвищення довіри до фінансової звітності, зменшення ризику виникнення помилок, зловживань і шахрайства.

У другому завданні даної практичної роботи потрібно ознайомитись з вищезазначеними теоріями та провести їх порівняльний аналіз.

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавча база

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні (з наступними змінами і доповненнями)» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016 – 2017 років у 3-х частинах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів / Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів / Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>.
8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011 – № 13–14, № 15–16, № 17.– Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
9. П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» / Наказ Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. П(С)БО 7 «Основні засоби» / Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. П(С)БО 14 «Оренда» / Наказ Міністерства фінансів України від 28 липня 2000 р. № 181 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Нематеріальні активи : організація обліку // Дебет-Кредит № 16 (19.4.2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dtk.com.ua/show/1cid04447.html>.

Основна

1. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.
2. Баранова А.О. Аудит: навчальний посібник / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.
3. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : навч. посібник / [Є. М. Романів, С. В. Приймак, С. М. Гончарук та інші]. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 772 с.
4. Ільїна С. Б. Основи аудиту : навчально практичний посібник. / Ільїна С. Б. – К. : Кондор, 2009. – 378 с.
5. Колісник Г. М. Аудит : навчальний посібник / Г. М. Колісник, В.Є. Слюсаренко.. – Ужгород : ДВНЗ«УжНУ», 2015. – 296с.
6. Курс лекцій з дисципліни «Аудит» для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» /Укл. Завитій О. П. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016 – 96 с.
7. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. пос. [Електронний ресурс] / Лучковська С. І. – К. : КНТ, 2010. – 296 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1584072021894/pravo/finansove_pravo.
8. Облік і аудит : навч. посібник / Н. П. Банера, Л. О. Гелей, С. М. Пилипенко, В. П. Мороз ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Скаско. – Львів : Растр-7, 2017. – 504 с.
9. Рядська В. В. Аудит : навч. пос. / Рядська В. В., Петраков Я. В. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 416 с.
10. Слободяник Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні [Текст] : монографія / Слободяник Ю. Б. – Суми : ФОП Наталуха А. С., 2014. – 321 с.
11. Терещенко Ю. Що готує новий закон про аудит [Електронний ресурс] / Терещенко Ю. – Режим доступу : https://biz.nv.ua/ukr/experts/tereshchenko_yu/shcho-gotuje-novij-zakon-pro-audit-2439033.html.
12. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник / Утенкова К. О. – К. : Алерта, 2011. – 408 с.
13. Методичні вказівки до практичних занять з курсу «Аудит». / Укл. Харламова О. В. – Харків : ХНАМГ, 2006. – 40 с.
14. Шигун М. М. Види звітності підприємств: підходи до їх класифікації [Текст] / М. М. Шигун, В. О. Іваненко // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.* – Житомир : ЖДТУ. – 2008. – Вип. 3(12). – С. 432–443.
15. Шостаківська Н. М. Аудит : курс лекцій . – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. – 152 с.

Навчальне видання

**Малініна Наталія Миколаївна
Причєпа Ірина Валеріївна
Руда Лілія Петрівна
Мельничук Дмитро Петрович**

ОБЛІК ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АУДИТ

**Частина 1
Практикум**

Рукопис оформила *Л. Руда*

Редактор *В. Дружиніна*

Оригінал-макет виготовила *О. Кушнір*

Підписано до друку 20.08.2021 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 5,28.
Наклад 50 (1-й запуск 1–21) пр. Зам. № 2021-085.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95, м.
Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua;
E-mail: kivc.vntu@gmail.com.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.